

hirmsaste mõlland, ja mitto ja mitto tuhhat hinged neelend, nenda piddid ka mitto õppetajad katto sirbi alla langema, et 50 õppetajatest mitte ennam hinge jäbbid kui 15. Agga toeste, armad luggejad, sedda hirmsa ja halleda aega meie ei woi kül mitte muido meletulletada, kuid et meie ommad silmad ja süddant taewa pole pörame ja Jummalat keigest süddamest tänname, et sestsamast aiaast, nüüd jo sad da ja nelliküm m e n d ü k s aastaid teed, meie Eestimaaal ühtepuhko on r a h h o olnud! Meie olleme agga üksnes kuulnud ja luggend, mis s u g g u s e d hirmsad sõad ni mitto rikides ja ka Wennemaal on olnud, kuid mitto liänad ja küllad said ärra põlletud, wilja ja heinamaad ärratallatud, mitto innimeshed mõrtsuka wiisil ärratappetud, wätimad lapsed wäggise emma rinnast ärrakistud ja moegaga läbbi pistetud—sedda keik meie olleme kuulnud ja luggend, agga meie Ma nurka ei putund sõa hirmutamisesed.— Ja kui kuleme weel neid innimeshi isse räkima, kes sõa häddas on olnud ja otsego temma tullokesse sees põllend, kes tedda on näinud temma hirmsa kolleda karwaga, oh kül siis hüame allandikko süddamega: oh Issand Jummal, kui suur on sinno arm ja hallastus meie wasto olnud, et sa meid sesugguse kibbeda hädda eest olled hoidnud! — Selsammal sõa aial pöggenesid ka mitto õppetajad, hirmo ja hädda pärrast, maalt Talliina ja ei

tahtnud seäl joude seista, wötsid siis seäl ühhes kous nou ette, ue testamendi ramato Ma-kele üllespaanna ja sedda trükkia kätte murretseda. — Sedda asja wötsid monned Cesti- ja Ria-Ma õppetajad sure holega töimetada; Eestimaaalt olli se ennest nimmetud õppetaja Gutslew ja temma poeg Hindrik, kes pärrast Kullama õppetajaks sai, praust Soppe, Petri kirriko õpp., Ambla õpp. Sa leman ja Talliina allewi õpp. Esimmerman, agga jüiski ei sanud uus testament nüüd weel mitte trükkia kätte, sest sõa-möllamisega ollid need Ma-kele ue testamendi kirjad laiale sanud, ja wast 1715 aastal sai uus testament esimest korda Ma-kele trükkitud. Nenda ollid siis 75 aastad möda lainud sest aiaast, kui õppetajad jo ollid hakkand sedda tööd ette wötma, fenni kui se sai lõppetud. Surem tö olli agga weel teggematta, tait Piibli Ma-kele ülles paanna. Selle jures teggi Ludwig Krabw Sinsendorw se läbbi suurt abbi, et temma siis, kui käis 1736 aastal Talliinas woersel, aitis rahha korjada, misga Piibli-ramato trükkimise kullo sai tässutud, ja nenda sai 1739 aastal tait Bibel esimest korda Ma-kele trükki pandud. Need õppetajad, kes isseärraniste Piibli-ramato Ma-kele üllespaanid, olli Jürri Kirriko praust Toor Helle ja wannem ja norem õppetaja Gutslew. — Selsammal aial kandis ka Harjo Jani kirriko õppetaja Brede, kes